

Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije
Tržaška cesta 2
1000 Ljubljana
E: info@zdpds.si

Ljubljana, 21. november 2023

Spoštovani predsednik vlade, dr. Robert Golob,

Spoštovana predsednica Državnega zbora, mag. Urška Klakočar Zupančič!

Skupina poslancev NSi je v začetku oktobra v Državni zbor RS vložila Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovni šoli, s katerim želijo v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem vpeljati t.i. pripravljavnice za učence, katerih materni jezik ni slovenski in njihovo znanje slovenščine ne dosega ravni A1 ali A2 (odvisno od obdobja, v katerega se otrok vključuje).

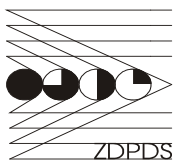
Z omenjenim predlogom želi skupina poslank in poslancev vpeljati model vključevanja učencev s priseljskim ozadjem, ki je v Evropi vse pogostejše tarča strokovnih kritik in na raziskavah utemeljenih pozivov k opuščanju takšnega modela oz. spremembam nacionalnih izobraževalnih politik. To velja tudi za Belgijo, na katero se predlagatelji sklicujejo, in tudi Nizozemsko, kjer v zadnjih letih v izobraževalne modele uspešno uvajajo večjezične pristope, ki temeljijo na jezikovno občutljivem učenju in poučevanju. Sprejemni razredi za učence in učenke s priseljskim ozadjem so namreč model vključevanja otrok v izobraževanje, ki se kaže ne le kot neučinkovit, temveč ima izrazite segregacijske učinke, kar je povsem v nasprotju z inkluzivno naravnostjo *Salamanske izjave*, katere podpisnica je tudi Slovenija. Model takojšnjega všolanja otrok s priseljskim ozadjem, ki ga ima Slovenija, tako predstavlja visok standard pri zagotavljanju pogojev inkluzivnosti in velja v tem oziru za zgled ostalim državam članicam Evropske unije.

V oceni stanja predlagatelji pravilno ocenjujejo, da se v slovenske osnovne šole vsako leto vpiše nekoliko večje število učencev s tujim državljanstvom, čeprav je njihov delež v celotni populaciji še vedno relativno nizek. Ob tem pa prezrejo, da se otroci in mladostniki vključujejo tudi v vrtce in srednješolsko izobraževanje. Ukrepi, ki naslavljajo zgolj osnovno šolo, so zato že v izhodišču preozki in ne bodo prinesli zelenega uspeha. Rešitve morajo zaobjeti vzgojno-izobraževalni sistem v celoti. Izkušnje v drugih evropskih državah kažejo, da je pri tem še posebno pozornost treba posvečati tako predšolski vzgoji kot tudi poklicnemu izobraževanju in izobraževanju odraslih, saj to priseljencem omogoča lažji vstop na trg dela, s tem pa tudi širše vključevanje v družbo.

Strinjati se je mogoče z oceno, da je število razpoložljivih ur za učenje slovenščine prenizko. A bolj kot število ur je v sedANJI ureditvi problematično, da je pravica do dodatnih ur slovenskega jezika omejena na prvi dve leti šolanja v Sloveniji. Učenje drugega jezika je večleten proces, ki ga ne more nadomestiti še tako intenzivno kratkotrajno učenje. Zato ni pričakovati, da bi učenec priseljenec lahko v posebnem oddelku v enem letu pridobil znanje slovenščine na ravni, ki mu bo omogočala učenje kemije ali fizike, kot pričakujejo predlagatelji.

Argumenti predlagateljev tudi v zadnjem delu utemeljitve niso strokovno utemeljeni: težava ni v tem, da se otroci in mladostniki z vrstniki pogovarjajo v svojih materinščinah in da jih uporabljajo doma. Ne le, da je to njihova neodtujljiva pravica, temveč je dobro znanje materinščine, ki je rezultat kontinuiranega razvijanja in pripoznanja v različnih okoljih, eden od pogojev za učinkovito učenje tujih in drugih jezikov. Poleg tega ima ozaveščanje o prisotnosti več jezikov v šolah in vrtcih dober vpliv tudi na razvoj jezikovnih in medkulturnih zmožnosti za vse učence.

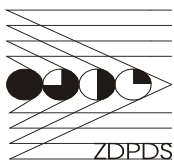
Izzive vključevanja otrok in mladostnikov priseljencev v izobraževanje je treba obravnavati in rešitve iskati širše:

Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije
Tržaška cesta 2
1000 Ljubljana
E: info@zdpds.si

- Skupaj s poselitveno in bivanjsko politiko velja preprečevati nastajanje segregiranih naselij za priseljence in begunce in s tem preprečevati zgoščanje učencev priseljencev na posameznih osnovnih šolah. Vseskozi moramo zasledovati cilj, da so vse naše javne osnovne šole na visoki kakovostni ravni in odprte za raznolikost. Segregirane šole bi šibile kakovost celotnega sistema in krepile njegove nepravilnosti.
- Učenci morajo imeti na vseh stopnjah izobraževanja večletni dostop do dodatnih ur slovenskega jezika. Izračuni bi gotovo pokazali, da povečan obseg ur prinaša manjše finančne obremenitve kot bi bila vzpostavitev vzporednega sistema, ki ga navaja predlog. Predlog niti ne upošteva velikih kadrovskih in prostorskih stisk šol, ki bi se z uvedbo takšnega sistema gotovo še zaostrole.
- Upoštevati je treba dobre prakse, ki so se v zadnjih letih v naši državi že razvile, tudi ob podpori pristojnega ministrstva in na podlagi uspešno izvedenih razvojnih projektov (npr. [Izzivi medkulturnega sobivanja](#), [Le z drugimi smo](#), [Jeziki štejejo](#), [Jezikovno občutljivo poučevanje](#)). Velik napredek bi bil že, če bi vzgojno-izobraževalne ustanove sledile *Smernicam za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole* (2012) in dokumentu *Vključevanje otrok priseljencev v vzgojno-izobraževalni sistem* (2017). Dokumenta predvidevata uvedbo modela postopnega vključevanja, ki pa na večini šol po državi ne živi. Kjer pa živi (ali je živel), je prinesel vidne uspehe. Preučiti bi bilo treba razloge, zakaj model ni zaživel v celotni mreži osnovnih šol ter vzgojno-izobraževalne ustanove podpreti pri njegovem uresničevanju. Izkušnje kažejo, da so prehodni modeli precej bolj učinkovita rešitev, ki hkrati naslavlja več pogojev uspešnega učenja jezika in vključevanja:
 - (1) poleg učenja jezika, ki poteka v ločenih skupinah, je treba pozornost posvetiti tudi učenju jezika, ki poteka ob učenju učne snovi pri rednem pouku in tudi učenju jezika od domačih govorcev (tujci se drug od drugega ne morejo naučiti slovenščine);
 - (2) učinkovitost vključevanja otrok in mladostnikov priseljencev v šolo in družbo je večja, če imajo priložnost učiti se in družiti z domačimi vrstniki, kar omogoča tudi razvijanje strpnosti ter večjezičnih in medkulturnih kompetenc vsem učencem, preprečuje konflikte in ločevanje otrok glede na kulturno ozadje;
 - (3) omogoča dostop učencem in dijakom priseljencem do kakovostnega znanja, česar v segregiranih oblikah izobraževanja ni mogoče zagotoviti v enaki meri.
- Poleg vključevanja otrok in mladostnikov v redni javni vzgojno-izobraževalni sistem je treba okrepiti priložnosti za izvenšolske aktivnosti, kjer se posredno – prek angažiranja v prostočasnih, športnih, umetniških ipd. aktivnostih, vodenega opravljanja domačih nalog, učne pomoči – učijo jezika, spoznavajo prijatelje iz različnih kulturnih skupin, spoznavajo slovensko družbo in izboljšujejo svoje znanje. Ob tem je smiselno razvijati tudi priložnosti za podobne aktivnosti za starše in odrasle na sploh. Vse to terja sodelovanje države in občin, javnega in nevladnega sektorja.
- Še naprej je treba pozornost posvečati izobraževanju in senzibiliziranju učiteljev, vodstev šol in svetovalnih delavcev in razvijati kulturni in jezikovni raznolikosti učne populacije prilagojene učne pristope in kurikularne podlage. Še vedno imamo premalo znanja na področju medkulturne vzgoje in medkulturno zasnovanega kurikula in učnih gradiv, vključevanja jezikovno občutljivih pristopov v poučevanje, spodbujanja dvo/večjezičnosti ipd. Potrebne so nove raziskave in rešitve tudi na področju poklicnega izobraževanja mladih in odraslih, kjer je situacija ponekod celo zahtevnejša kot v osnovnih šolah.

Nenazadnje, se naše šolstvo zavzema za to, da bi bilo čim bolj inkluzivno. Poudariti velja, da je inkluzivna vzgojno-izobraževalna ustanova za vse tudi bolj pravična, ker omogoča uspeh tudi tistim, ki so bili v preteklosti deprivilegirani, segregirani in diskriminirani na osnovi specifičnih

Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije
Tržaška cesta 2
1000 Ljubljana
E: info@zdpds.si

osebnih okoliščin (posebne potrebe, priseljenci, revni ipd.). Skrb za kakovostno izobraževanje pogosto izključenih pa lahko ima ob preišljenih sistemskih rešitvah in učinkovitih poučevalnih praksah dober povratni učinek na dvig kakovosti izobraževanja za vse in ne obratno, kot v svoji argumentaciji nakazujejo predlagatelji spremembe zakona. Inkluzija pomeni vzpostavljanje takšne šole, ki je vključujoča za vse učence, ne glede na njihovo ozadje in okoliščine. Temelji na spoznanjih, da je vzgojno in učno učinkovito, če se različni učenci šolajo skupaj. Pri tem se jim nudi pomoč, kjer in takrat, ko jo potrebujejo, in se hkrati razvija njihove potenciale in talente. Uvedba ločenih oddelkov za učence priseljence bi bil ukrep v nasprotno smer. Dejstvo, da v Sloveniji otroke vsolamo takoj, zato ni primer slabe, pač pa dobre prakse.

Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije,
zanjo dr. Danijela Makovec Radovan, predsednica

Sopodpisani (po abecednem vrstnem redu):

dr. Sanja Berčnik, predstojnica Oddelka za temeljni pedagoški študij PEF UL,
dr. Eva Boštjančič, predstojnica Oddelka za psihologijo FF UL,
dr. Primož Krašovec, predstojnik Oddelka za sociologijo FF UL,
dr. Marina Lukšič Hacin, predstojnica Inštituta za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU,
dr. Jasna Mažgon, predsednica Slovenskega društva pedagogov,
dr. Borut Mikulec, namestnik predstojnice Oddelka za pedagogiko in andragogiko FF UL,
dr. Bojan Musil, predstojnik Oddelka za psihologijo FF UM,
dr. Anja Podlesek, predsednica Društvo psihologov Slovenije,
dr. Tina Podlogar, predstojnica Oddelka za psihologijo FAMNIT UP,
dr. Edvard Protner, predstojnik Oddelka za pedagogiko FF UM,
dr. Mojca Schlamberger Brezar, dekanja Filozofske fakultete UL,
dr. Iztok Šori, direktor Mirovnega inštituta,
dr. Janez Vogrinc, dekan Pedagoške fakultete UL,
dr. Darja Zorc Maver, predstojnica Oddelka za socialno pedagogiko PEF UL,
dr. Igor Ž. Žagar, direktor Pedagoškega inštituta